

Õiguskantsler

Kadri Nõmm
Riigikohus
kantselei@riigikohus.ee

Teie 21.04.2023 nr 5-23-25/3

Meie 15.05.2023 nr 9-2/230640/2302585

Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-23-25

Austatud Riigikohtu esimees

Palusite õiguskantsleri arvamust asjas, milles [politsei ja piirivalve seaduse](#) (PPVS) § 114 lg 3 punkt 3 ei võimalda politseiteenistuses oleval inimesel saada väljateenitud aastate pensioni 50-aastaselt juhul, kui politseiametnik oli politseiteenistuse seaduse alusel 1. juuliks 2007 omandanud vähemalt 20 aastat politseiteenistuse staaži, ta asus pärast 1. juulit 2007, kuid enne 1. jaanuari 2010 piirivalveteenistusse ning jätkas pärast Politseiameti ja Piirivalveameti ühendamist alates 1. jaanuarist 2010 kuni 50-aastaseks saamiseni politseiametnikuna politseiteenistuses.

Leian, et PPVS § 114 lõike 3 punkt 3, aga ka PPVS § 117 lõike 1 punkt 1 on nimetatud osas vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse § 12 lõikes 1 sätestatud võrdsuspõhiõigusega.

I. Vaidlusaluse sätte põhiseaduspärasus

1. Kohtuasja algatanud inimesel on kokku 37 aastat 4 kuud ja 27 päeva politseiteenistuse staaži, millest 20 aastat staaži on ta omandanud politseiteenistuses enne 1. juulit 2007, kuid talle ei määratud 50-aastaseks saades politseiametniku väljateenitud aastate pensioni ei PPVS § 114 lõike 3 ega PPVS § 117 lõike 1 alusel.

2. PPVS § 114 lõige 3 reguleerib olukorda, kus endisel piirivalveametnikul on õigus saada politseiametniku väljateenitud aastate pensioni 50-aastaselt, kui

- 1) ta oli PPVS-i jõustumisel piirivalveteenistuse seaduse alusel piirivalveteenistuses;
- 2) ta oli vahetult PPVS-i jõustumisel nimetatud ametikohale politseiametnikuna ja
- 3) tal oli 2007. aasta 1. juuliks vähemalt 20-aastane piirivalveteenistuse staaž või vähemalt 25-aastane üldine pensionistaaž, millest piirivalveteenistuse staaži oli vähemalt 12 aastat ja kuus kuud.

Kohtuasja algatanud inimese suhtes ei saa kohaldada PPVS § 114 lõiget 3, kuna ta oli 1. juulil 2007 politseiteenistuses, mitte piirivalveteenistuses. Muud PPVS § 114 lõikes 3 sätestatud tingimused on kohtuasja algatanud inimene täitnud.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

3. PPVS § 117 lõike 1 kohaselt on politseiametnikul 50-aastaselt õigus saada väljateenitud aastate pensioni sel juhul, kui

- 1) ta oli PPVS-i jõustumisel 1. jaanuaril 2010 politseiteenistuse seaduse alusel politseiteenistuses;
- 2) ta on vahetult PPVS-i jõustumisel ja alusel nimetatud ametikohale politseiametnikuna ja
- 3) tal on vähemalt 20 aastat PPVS-is sätestatud politseiteenistuse staaži.

Kohtuasja algatanud inimese suhtes ei kohaldata ka PPVS § 117 lõiget 1, sest vahetult enne PPVS-i jõustumist oli ta piirivalveteenistuses, mitte politseiteenistuses. Muud tingimused on kohtuasja algatanud inimene täitnud ka PPVS § 117 lõike 1 järgi.

4. Niisiis, kuigi kohtuasja algatanud inimesel on PPVS-i järgi pikaajaline politseiteenistuse staaž, millest 20 aastat on ta omandanud politseiteenistuse seaduse alusel politseiteenistuses, koheldakse teda teisiti kui tema ametikaaslast, kes jätkasid vahetult pärast piirivalveteenistuse ja politseiteenistuse ühendamist 1. jaanuaril 2010 teenistust uues Politsei- ja Piirivalveametis ning kellel oli õigus pensioni saada 50-aastaselt

- 1) [piirivalveteenistuse seaduse](#) (PVTS) § 86 lõike 1 alusel või
- 2) [politseiteenistuse seaduse](#) (PolTS) § 21¹ lõike 1 alusel.

Erinev kohtlemine seisneb selles, et kui tema saab PPVS-i alusel väljateenitud aastate pensioni taotleda 55-aastaselt, siis teised endised piirivalveametnikud ja politseiametnikud, kes jätkasid Politsei- ja Piirivalveametis teenistust vahetult pärast piirivalveteenistuse ja politseiteenistuse liitmist (1. jaanuaril 2010) ning kellel oli PVTS § 86 lõike 1 või PolTS § 21¹ lõike 1 kohaselt lubatud minna pensionile 50-aastaselt, saavad seda staažinõude täitmisel jätkuvalt teha ka praegu.

5. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 12 lõikes 1 on sätestatud, et kõik on seaduse ees võrdsed. Põhiseaduse preambulast tuleneb, et riiklikke otsuseid tehes tuleb püüelda õigluse poole. Seega ei tohi sarnases olukorras olevaid inimesi kaalukate ja mõistlike põhjusteta erinevalt kohelda.

6. Ainus takistus, miks kohtuasja algatanud inimesele ei määrata 50-aastaselt pensioni, seisneb selles, et ta ei olnud

- 1) 1. juuli 2007 seisuga piirivalveteenistuses ega
- 2) 1. jaanuari 2010 seisuga asunud Politsei- ja Piirivalveametis politseiametnikuna teenistusse vahetult politseiteenistusest, vaid piirivalveteenistusest.

7. PPVS § 114 lõike 3 eesmärk on õiguspärase ootuse austamine nende inimeste suhtes, kellel on vähemalt 20 aastat piirivalveteenistuse staaži ning kellel oli õigus 50-aastaselt pensioni saada juba PVTS § 86 lõike 1 alusel. Need on inimesed, kelle pensioniõigusi reguleeris enne piirivalveteenistuse seaduse kehtestamist kaitseväeteenistuse seadus. Võrdluseks: ülejäänud piirivalveteenistuses olnud inimestel oli õigus pensioni saada 55-aastaselt (PVTS § 50 lg 1). PPVS § 117 lõige 1 on seevastu kantud eesmärgist kaitsta nende inimeste õiguspärast ootust, kellel oleks PolTS § 21¹ lõike 1 kehtima jäämisel olnud õigus pensioni saada 50-aastaselt. Seejuures ei pea PPVS § 117 lg 1 p 3 järgi olema inimesel selleks ajaks 20-aastane politseiteenistuse staažinõue

täidetud. Nii tekib 50-aastaselt pensioni saamise õigus ka sellel politseiametnikul, kes oli PPVS jõustumisel politseiteenistuses, kuid kelle staažinõue täitub alles tulevikus.

Seda, et PPVS-i kehtestamisel sooviti õiguspärase ootuse põhimõttest kantuna säilitada olemasolevad eripensionid, kinnitab ka PPVS-i eelnõu seletuskiri ([seletuskiri](#), 343 SE, lk 30 jj).

8. PPVS § 114 lõikega 3 ja PPVS § 117 lõikega 1 sooviti säilitada 50-aastaselt pensioni saamise õigus neile inimestele, kes vahetult pärast piirivalveteenistuse ja politseiteenistuse liitmist jätkasid teenistust uues Politsei- ja Piirivalveametis. Ka kohtuasja algatanud inimene jätkas PPVS-i alusel teenistust uues Politsei- ja Piirivalveametis vahetult pärast piirivalveteenistuse ja politseiteenistuse liitmist.

9. Asjas on määravaks saanud see, et kõnealune inimene ei olnud 1. juuli 2007 seisuga piirivalveteenistuses ning ta ei asunud 1. jaanuari 2010 seisuga piirivalveteenistuse ja politseiteenistuse liitmisel Politsei- ja Piirivalveametisse politseiametnikuna teenistusse vahetult politseiteenistusest, vaid piirivalveteenistusest.

10. Puudub mõistlik ja asjakohane põhjus, miks peaks nende asjaolude tõttu kohtlema pensioniõiguste säilitamisel tuntavalt halvemini inimest, kes on PolTS-i alusel omandanud vähemalt 20 aastat politseiteenistuse staaži, teeninud piirivalves ning vahetult pärast kahe teenistuse ühendamist jätkanud teenistust Politsei- ja Piirivalveametis politseiametnikuna. 50-aastaselt saavad pensioni ka politseiametnikud, kes olid PPVS jõustumisel politseiteenistuses, kuid kellel oli selleks ajaks politseiteenistuse staaži nt vaid mõned aastad.

11. Samuti puudub mõistlik ja asjakohane põhjus, miks peaks 1. juuli 2007 seisuga piirivalveteenistuses olnud ja 20 aastat piirivalveteenistuse staaži omandanud inimeste õiguspärasest ootust saada 50-aastaselt pensioni kaitsma rohkem kui varem sama pikalt politseiteenistuses olnud, ent mõned aastad enne piirivalveteenistuse ja politseiteenistuse liitmist Piirivalveametisse siirdunud endiste politseiametnike õigust saada 50-aastaselt pensioni, kui nad on jätkanud oma teenistust Politsei- ja Piirivalveametis olles vahetult enne PPVS jõustumist piirivalveteenistuses.

Piirivalveteenistuse ja politseiteenistuse liitmisel sooviti teenistust vahetult jätkavatele inimestele säilitada need pensioniõigused, mis olid varem sätestatud PolTS-s ja PVTS-s. Seda tehes jäi kahe silma vahele, et teenistuste vahel toimus liikumist - osa politseiametnikest olid siirdunud piirivalveteenistusse, ja vastupidi.

12. Tõsi, kohtuasja algatanud inimene lahkus politseiteenistusest 14. oktoobril 2007 ja asus piirivalveteenistusse 1. augustil 2008. Seega ei lahkunud ta politseiteenistusest vahetult piirivalveteenistusse. Ka pidi ta politseiteenistusest lahkumisel arvestama sellega, et sellel on mõju tema pensioniõigustele, sh sellega, et PVTS alusel oleks ta saanud pensioni 55-aastaselt. Ta ei saanud loota sellelegi, et teda oleks uuesti politseiteenistusse võetud. Samas ei saa konkreetsel juhul omistada neile asjaoludele olulist kaalu, kuna ka nende politseiteenistuses olnud inimeste puhul, kellele PPVS § 117 lõikega 1 anti õigus saada pensioni 50-aastaselt, luges vaid fakt, et inimene oli politseiteenistuse ja piirivalveteenistuse liitmisel asunud Politsei- ja Piirivalveameti

teenistusse politseiametnikuna vahetult pärast ühendameti loomist, mitte see, kas ta varem oli olnud katkematult politseiteenistuses.

II. Vaidlustatud sätte asjassepuutuvus

13. Asjas on selge see, et Riigikogu on pärast politsei- ja piirivalveteenistuse ühendamist jätnud ametnikele pensioniõiguste säilitamisel reguleerimata olukorra, kus PPVS-i alusel 1. jaanuaril 2010 piirivalveametnikust politseiametnikuks ümber nimetatud inimesel on vähemalt 20 aastat politseiteenistuse staaži, mille ta omandas varem PolTS-i alusel.

14. Kuna PPVS § 114 lõige 3 reguleerib piirivalveteenistuse seaduse alusel teenistuses olnud ametnike pensioniõigusi ja kohtuasja algatanud inimene siirdus PPVS-i alusel piirivalveteenistusest politseiteenistusse, võib PPVS § 114 lõike 3 punkti 3 pidada asjassepuutuvaks. See säte takistab kohtuasja algatanud inimesel saada pensioni 50-aastaselt, kuna annab õiguse saada 50-aastaselt pensioni vaid neile piirivalveametnikele, kellel oli 2007. aasta 1. juuliks vähemalt 20-aastane piirivalveteenistuse staaž.

15. Arvestades, et kohtuasja algatanud inimese õigus võrdsele kohtlemisele (õigus saada 50-aastaselt pensioni) tugineb muu hulgas sellele, et pensioniõigused on säilitatud kõikidele kuni 31. detsembrini (k.a) 2009 politseiteenistuses olnud inimestele, kes jätkasid 1. jaanuari 2010 seisuga teenistust Politsei- ja Piirivalveametis politseiametnikena, võib asjassepuutuvaks pidada ka hoopis PPVS § 117 lõike 1 punkti 1. See säte takistab kohtuasja algatanud inimesel saada pensioni 50-aastaselt, kuna ta oli vahetult enne piirivalveteenistuse ja politseiteenistuse liitmist ja Politsei- ja Piirivalveametisse asumist olnud piirivalveteenistuses, mitte aga politseiteenistuses.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise